

## ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ І МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Бєдний І.В. (Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса)

Проаналізовані дані доходів і видатків бюджету м. Одеси за останні три роки, зроблені деякі висновки щодо поліпшення бюджетного процесу, гармонізації стосунків між державними органами та місцевими органами влади.

Особливе значення в соціально-економічному і політичному житті країни має бюджетний процес - процес збирання і розподілу коштів. Важливе місце при цьому набувають взаємовідносини між державою і місцевими органами влади та органами самоврядування стосовно формування бюджетів різних рівнів. Актуальність цієї проблеми впливає з того, що зараз в Україні формуються ринкові відносини, наростає самостійність місцевої влади і громади взагалі, іде перерахунок власних повноважень. Наскільки вдало будуть проходити ці процесі, настільки ефективно буде функціонувати економіка взагалі та підвищуватися добробут нашого населення.

Згідно "Бюджетного Кодексу України" (Розділ III, ст.1) "Місцевий бюджет відповідно до цього Кодексу містить в собі надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати складають єдиний баланс відповідного бюджету.

Якщо ми розглянемо бюджети м. Одеси за останні три роки, то помітимо деяку динаміку: за надходженнями в 2003 р. він становив 676931 тис. грн. (уточнений - 821821 тис. грн.), в 2004 р. - 559398 тис. грн. (уточнений - 772372 тис. грн.), в 2005 р. - близько 8000000 грн. (уточнення по закінченні року).

Вбачаємо деякі перепади у доходній частині бюджету м. Одеси за останні роки. Деяко можна зрозуміти, якщо розглянути особливості формування доходів міського бюджету в 2004 році.

Так в обсязі доходів в цьому році найбільш питому вагу, а саме 75% займав податок з доходів фізичних осіб, від яких надійшло близь-

ко 240 млн. грн., або 92% до плану. Основною причиною зменшення надходження стало зниження ставки податку з 21,6% до 13%.

Бюджету міста були надані безвідсоткові середньострокові позички на загальну суму 26255,0 тис. грн., з яких 1896,0 тис. грн., були спрямовані до державного бюджету в рахунок перерахування вилучення.

Обсяг коштів, що передаються до державного бюджету з бюджету м. Одеси визначено в сумі 66136,6 тис. грн., які були вилучені до державного бюджету в повному обсязі.

Надходження власних доходів збільшились на 16285,6 тис. грн., на 9 % або на 16%). Основними джерелами залишаються плата за землю (48% власних доходів), плата за оренду майна, що є у комунальній власності (20,8%), податок на прибуток підприємств комунальної власності (6,6%), ринковий збір (9,7%).

Між бюджетних трансфертів (субвенції, дотації) до бюджету міста надійшло 142143,6 тис. грн., з державного бюджету отримано трансфертів 140623,7 тис. грн., (88% до плану року), з обласного бюджету надійшло майже 1,5 млн. грн., (100% від плану).

Мали місці і інші надходження до міського бюджету, та деякі відрахування.

Маємо помітні риси і при розгляді формування видатків. Обсяг бюджету м. Одеси за видатками збільшився на 79631,0 тис. грн., в тому числі за рахунок:

- затвердження дефіциту бюджету 17740 тис. грн.,
- міжбюджетних трансфертів з державного бюджету – 61351 тис. грн.,
- трансфертів з обласного бюджету – 536,0 тис. грн.

Як бачимо, йшов процес перерозподілу міжбюджетних трансфертів, що надавало всьому бюджетному процесу деякої напруги.

Якщо мова іде про витратні статті бюджету, треба пам'ятати про контроль, що є необхідною умовою підтримки дисципліни, законності, порядку і організованості в процесі діяльності виконавчої влади.

З одного боку, контроль, як важлива функція держави та її органів, здійснюється з іншими функціями і повинен мати чітке правове регулювання; а з другого боку, в умовах ринкової економіки наростає значення контролю з боку громади (не місцевих органів влади, бо влада не може контролювати владу) – це показало життя. Не треба перебільшувати тієї чи іншої сторони. Контроль повинен бути гармонійним і корисним і для громади і для суспільства в цілому.

Розглянемо видатки по основних позиціях бюджету м. Одеси за 2004 рік і 2005 рік (всього їх біля 60). Дані надаються приблизно, у тисячах гривень.

**Бюджет м. Одеси за видатками на 2004р. – 2005 р.  
(за основними показниками)**

Найменування видатків	2004		2005	
	Всього	З них кош- ти Держа- вного бю- джету	Всього	З них кош- ти Держа- вного бю- джету
Освіта	151399	2480	193368	0.0
Охорона здоров'я	129837	7176	158245	0.0
Соцзахист та соц- допомога	97851	73124	99524	66706
Пільги ветеранам	49827	49827	40734	40734
Допомога сім'ям з дітьми	9006	9006	13016	13016
Держ. допомога малозабезпеченим	3650	3650	4400	4400
Допомога по догля- ду за дітьми- інвалідами	192	192	216	216
Субсидії	7500	7500	8340	8340
Пільги на оплату ЖКП	2807	2615	57738	0.0
Житлово- комунальне госпо- дарство	130202	5000	115678	0.0
Культура	13513	667	16867	0.0
Будівництво	82330	33290	81573	0.0
Транспорт	39367	18868	31500	12.500
Фізична культура і спорт	3270	16	5745	0.0
Державне управ- ління	18990	0.0	25065	0.0
Молодіжні програ- ми	582	0.0	815	0.0
Фонд охорони до- вілля	7388	0.0	5100	0.0

По останнім 40 найменуванням видатків надходжень коштів з Державного бюджету за ці роки не було.

З порівняльних таблиць бачимо:

По-перше, надходження коштів з Державного бюджету скорочується майже на половину позицій, (по освіті, охороні здоров'я, ЖКГ, будівництва та інші).

По-друге, позиції по яких кошти Державного бюджету продовжують надходити суттєво зменшено (по соціальному захисту та соціальній допомозі з 73 млн. грн. до 66 млн. грн.; пільги ветеранам з 50 млн. грн. до 40 млн. грн.; на транспорт з 19 млн. грн. до 12,5 млн. грн. та інше).

По-третє, загальний обсяг коштів з Державного бюджету до бюджету міста скорочується майже у 2 рази.

Таким чином, можна зробити висновок, що Держава поступово перекладає формування місцевого бюджету на місцевий рівень, перш за все зменшуючи свій вклад до місцевих бюджетів.

Розглянемо деякі приклади використання коштів з різних джерел знаходження. Так видатки на соцзахист і соцзабезпечення склали 97851,8 тис. грн., (в т.ч. загальний фонд – 96,5%; спеціальний фонд – 107,9%).

Фактично отримана за 2004 рік субвенція по пільгах та субсидіях з державного бюджету в сумі 44258684,0 грн., в тому числі на оплату енергоносіїв, квартплати та вивозу сміття біля 44 млн. грн., на оплату твердого палива та скрапленого газу – 271 696,0 грн. Помітно, що з держбюджету приплачуються такі статті соціальних послуг, які безпосередньо знаходяться з інших статей державного фінансування.

Сума заборгованості на 1 січня 2005р. по статті “Соціальний захист населення”, яка фінансується за рахунок субвенції з Державного бюджету за рахунок субвенції з Державного бюджету та за рахунок місцевого бюджету складає майже 188 тис. грн..

За рахунок видатків по соцзахисту населення проводились видатки по фінансуванню міських цільових програм:

- програма “Дешевий хліб” – 5,3 млн. грн.;
  - програма надання допомоги у вигляді продуктів харчування та непродовольчих товарів – більш 3 млн. грн.;
  - програма підтримки ветеранів ВОВ – 570 тис. грн.;
  - програма надання дотацій населенню у сфері житлово-комунальних послуг (інваліди по зору) – 251,5 тис. грн.;
  - програми надання послуг та інше – майже 2 млн. грн.;
- фінансувались і інші міські цільові програми.

Наведені міські цільові програми фінансуються за рахунок видатків місцевого походження.

Що стосується дотацій житлово-комунальному господарству, то було передбачено направити на ці цілі понад 31 млн. грн.

Встановлений тариф по квартирній платі не відшкодував у повній мірі витрати житлових організацій та аварійної служби міста, а також організацій, що виконують поточне технічне обслуговування ліфтів. З метою покриття виникаючих збитків вищезгаданих підприємств, а також для забезпечення безаварійної роботи ліфтів, за рахунок коштів загального фонду бюджету проводилось фінансування дотації житловим підприємствам та ліфтовому господарству.

В бюджеті міста передбачали кошти тільки на утримання аварійної служби, частково на проведення поточного ремонту житлового фонду, мешканці яких звільнені від квартирної плати. На роботу житловим підприємствам була передбачена дотація близько 18,5 млн. грн.

У зв'язку з тим, що тариф на теплопостачання не відшкодовує в повному обсязі витрати теплопостачальних організацій, була передбачена дотація цим організаціям для безперебійного забезпечення населення теплом і гарячою водою в сумі 55 500,0 тис. грн.

Що стосуються "Будівництва", то маємо навести такі дані по фінансуванню історичної забудови затвердженої на 2004 рік:

- реконструкція та реставрація пам'яток архітектури ХХ ст., станція медичної допомоги, Валіховський провулок – 952 тис. грн.;
- реконструкція та реставрація пам'ятки містобудівництва ХІХ ст., "Соборна площа" – близько 2 млн. грн.;
- реконструкція та реставрація пам'ятки містобудівництва ХІХ ст., міської інфекційної лікарні в м. Одесі – 8 млн. грн.

При тому було повернуто коштів до Держбюджету понад 670 тис. грн.

Наведені дані, далеко не по всіх позиціях, наводять на деякі **висновки**:

- недостатнє осмислення багатьох позицій міського бюджету як в частині доходів, так і видатків, вело до багаторазового їх перегляду;
- не було знайдено шляхів покриття доходної частини міського бюджету в умовах зменшення субвенцій з Державного бюджету;
- тарифна політика міської влади не відповідала сучасним вимогам, а тільки ускладнювала відносини між постачальниками по-

слуг в комунальній сфері і населенням, що „зафарбовувалось” багаторазовими дотаціями.

- не знайшло відбиття в бюджетних поясненнях і втрати, зв'язані з постійними “експериментами” міської влади по змінах в територіальному і адміністративному розподілі районів міста, по заміні ЖЕКів на ДЕЗи, а потім повернення “навпаки” та інші;
- бюджетних коштів на муніципальному рівні повинно бути значно більше (у 2 – 3 рази), при цьому має бути передано на місця додаткові повноваження в частині надходження коштів до місцевих бюджетів та розпорядження ними, при підвищенні контрольних функцій громади;
- надання більших прав і свобод територіальним громадам в бюджетній сфері має бути компенсовано іншими важелями впливу центру на загальнодержавному рівні на регіони щоб уникнути центр обіжних тенденцій. Одним з таких важелів може стати посилення взаємозв'язків між регіонами.

Маємо сподіватися, що наступна адміністративно-територіальна реформа, нові кроки у формуванні бюджетів різних рівнів приведуть до гармонізації стосунків між державною владою і місцевими органами влади, на користь кожної людини, кожної громади і суспільства в цілому.

### Література

1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 року №2542 – III. Чинне законодавство України: За станом на 1 липня 2003 р. / Уклад. Ю.П. Єлісєвенко. – К.: Махаон, 2003. – 800с.
2. Швеєц В. – О принципах совершенствования системы межбюджетных отношений в Украине. // Экономика Украины №3 (512) март 2005. – С. 32-35.